

Силвија Монрос-Стојаковић

ДАНИЦА У СРЕДИШТУ САЗВЕЖЂА

„Хоћу ли наћи Магу? Толико пута је бивало довољно да, долазећи Улицом Сене, провирим испод лука што избија на Ке де Конти и тек што бих у титравој, пепелномаслиној светлости над реком разазнао обресе, истог трена би се на Пон-дез-Ар указала њена витка прилика како понекад шета тамо-амо а понекад стоји налакћена на гвоздену ограду и зури у воду. Природно је тада било да пређем улицу, да се попнем уз степенице моста, да крочим у његове издужене облике и да приђем Маги која би се на то осмехнула без изненађења, уверена као и ја да случајни сусрет представља нешто понајмање случајно у нашим животима, а да састанке уговарају они људи који се дописују на хартији с линијама или зубну пасту истискују одоздо.”

Овим питањем, „Хоћу ли наћи Магу?”, Хулио Кортасар започиње свој трагички роман *Школице*. Али, ја не тражим Магу. Мага је макар за тренутак био свако ко је прочитао роман.

Свако ко је прочитао роман био је макар за тренутак Мага, па чак и сам главни јунак Оливеира, неко ко иначе посматра слике у музеју или мачку на прозору и о њима размишља, али није ни слика, ни мачка, ни прозор. Мага је све то и без размишљања. Она истискује пасту одозго и девојке диљем света одонда настоје да јој наликују барем тако што ће зубе прати на њен начин.

Али ја не тражим Магу.

Тражим ону која јој је претходила.

Ону која је остала уз Кортасара и кад је он био с друге стране свакојаким животних мостова, и кад је престао да на њиховим плочницима прескаче из кућице у кућицу једне дечије игре исцртане кредом.

Која је сада његова једина законска наследница, почасна председница Катедре „Хулио Кортасар” коју су својевремено основали Гарсија Маркес и Карлос Фуентес. И која је одувек прича за себе.

Почела сам да је тражим још у време док сам у изворнику читала Хулиова „Упуства за овладавање степеницама”, у *Причама о хроноијима и имиранџима*. Негде сам у то доба наишла на податак да је на замисао о тим упутствима дошао кад му је она, на свадбеном путу по Италији а након целодневног пењања по катедралама, звоницима и видиковцима, уза сву исцрпљеност кроз непоколебљиви осмех рекла да нека степеништа морају свакако да буду и за силажење. Њих двоје су по културним споменицима и другим италијанским знаменитостима путовали десетак година пре него што ће бити објављен његов култни роман, а кад сам наишла на податак о несташним степеништима, већ сам навелико преводила незаобилазну књигу есејистичких интервјуа Луиса Харса, која је за потребе нашег издавача преведена као *Пуковник иџра школице*, а у којој се поглавље због којег сам је уопште и превела зове „Хулио Кортасар или метафизички шамар”. Двадесетак година након објављивања *Школица* на шпанском, објављен је и њихов превод на српски, којем је Харсова књига представљала својеврсни увод. Тек, у време рада на Харсовој књизи у Београд је допутовала и она која се још раније досетила да степенице могу да служе и за силажење. У Београду више није морала да се пење бескрајним степеницама, јер је дошла као симултани преводилац на неки Унесков скуп, а у Сава Центру чак и сада добро раде механичка степеништа. Авај, ја сам управо тада, исто као симултанац, морала да отпутујем из Београда...

Потражила сам је потом у Буенос Ајресу приликом једног од својих путовања у Аргентину, да не кажем прво након сопственог свадбеног пута по својој родној земљи. На том брачном путовању добила сам књигу Кортасарових прича и њу је требало да проследим даље, пошто сам тада ионако добила читав низ других поклона. Тачније, нас двоје смо их добили заједно. Књига је ипак остала код мене, јер сам преко тих прича тада и открила Кортасара. Супруг и ја смо касније добили и децу, опет као поклон или дар. Са њима као упориштима смогла сам касније снаге да одем још једном у Аргентину. Одонда идем тамо знатно чешће, чак и трипут брже него кад ми је просек био једном сваке дванаесте године: деца су ми сад тамо. Међутим, ону коју сам том приликом тражила чак и по телефонским именицима, нисам тада нашла, јер је она Буенос Ајрес напустила, како се накнадно испоставило, дан-два пре него што смо деца и ја стигли тамо...

Мандала, како је првобитно Кортасар намеравао да наслови своју књигу о лавиринтским потрагама – при чему ми нисмо у лавиринту,

него је он у нама, с тим што из њега можемо, можда, да изађемо, кад случај прерасте у неминовност; кад на површину излазимо пошто нам се већ и одсјај погледа на стаклу вагона подземне железнице укрстио са одсајем погледа незнајца на седишту преко пута те линије која се и сама укршта, те не знамо ко ће где изаћи; кад излазећи из себе препознајемо себе у другоме и другог у себи у том заједничком сазвежђу чији смо тек скупа прави сјај; и кад, тако некако, бацајући камичак из кућице у кућицу, коначно досежемо онај завршни подељак, под бројем девет, познат још и као Небо, изван свих метроа и преко било какве границе, тамо где пут нема циља, него је циљ пут од себе до осталих и назад – најзад је почела да се одмотава.

Почела је да се одмотава када ме је моја некадашња студенткиња са Дорћола повезала са каталонским кортасаровцем о којем ће и те како бити још речи, уосталом као и о тој студенткињи, која је уистину хтела да јој ја припомоћем на студијама само због Кортасара. Засада ћу само рећи, сажимајући у овом, без даљњег, произвољном сегменту, и путању барселонског метроа и чињенично стање Граматике (која, како рече једна Хулиова и моја пријатељица – иначе списатељица из САД-а, а к томе кулинарка која је написала књигу и о јелима у књигама других писаца – својим запетама, двотачкама и другим заградама, истинска је господарица Времена), како су се њих двоје упознали у Барселони након позоришне представе „Прогонитељ”, према истоименој Кортасаровој причи којом је Хулио, да ипак то кажем одмах, означио свој заокрет са савршенства естетике, дотле постигнутог у претходним причама, ка етици међуљудске стварности и солидарности са ближњем, па и кад је вазда гоњен својом природом и сопственом недовршеношћу; па и кад је вазда несавршен. Без даљњег, као и политика, у коју је он, на трагу Старих Грка а поводом кубанског искуства, тада почео да верује управо као у етичку акцију.

Моја студенткиња – која сада предаје на „Мегатренду”, а има и сама двоје прекрасне деце, као и мужа који у својој поткопаоничкој сусшари воћа додатно ужива ако му она чита своје песме или неку Кортасарову причу – након поменутих представе каталонском кортасаровцу помену и мене. По повратку из Барселоне она ми још нареже снимак представе. А њен каталонски кортасаровац ми и пре тога шаље мејл: „Где си ти?”

Наравно, и овде сам мало скратила приповест. Прво електронско писмо тог кортасаровца било је састављено отприлике као и моје прво поштанско писмо Кортасару, на које, узгред, никад нисам добила одговор, можда управо зато што је оно било тако уштогљено, „Поштовани господине Кортасару”. Одговор сам добила тек кад сам му се обратила са „Хулисимо Хулио”. Како било, поштована гђа Монрос-

-Стојаковић одмах прелази на ти са тим Каталонцем, и од њега сазнаје да је он, заправо рођени Барселоњанин који није стигао да упозна Кортасара, у ствари опуномоћеник Кортасарове удовице, и да, као такав, жели да погледа ту неку моју преписку са Хулиом коју му је моја Невена Јанићијевић поменула. Од њега потом сазнаје да би удовица волела да ме упозна. Штавише, удовица жели да се та преписка објави у Шпанији.

Преписка је у међувремену објављена, али и о томе ће бити још речи.

Откад ја волим и желим да упознам њу, Аурору Бернардес!

Међутим, кад год сам ја у Барселони, она – која иначе тамо свраћа, пре свега због Карлеса Алвареса, дакле тог апсолутно хронопијског опуномоћеника – опет мора дан раније да се врати у Париз. Наиме, све од почетка педесетих година прошлог века, у Паризу живи у згради за коју је Варгас Љоса говорио, док је и Кортасар живео у њој, да је „танка и дугачка на домаћина”. Или тога пута, као када смо Карлес и ја већ све утаначили с њом, њој се у последњем тренутку деси неки здравствени проблем око сестре у Њујорку и на крају не дође у Барселону...

Овога пута сам ја из Барселоне скокнула до Париза.

Још да кажем, Барселона и овога пута плени, већ и својим свакодневним досеткама. У једном излогу је реклама за некакве патике, а све лутке су прилепљење обућом за таваницу; у другом се рекламира сафари одећа, а човеколике лутке имају главе жирафа, зебри, слонова. Испред једне општинске читаонице пише (у преводу): „Мање фејса, више бука!”

По станицама тог метроа стоје билборди са сликом биљчице чије се коренске жиле гранају испод земље, попут линија подземне железнице, а изнад слике је и текстуална порука: „Чувај крошње, сачувај планету, путуј метроом”.

Одраније знамо да се у Барселони смеће разврстава према бојама контејнера као и у мноштву других градова, не само Шпаније: у плави контејнер иде стаклена амбалажа, нпр. а у жути папир, рецимо. У зелени иде органски отпад. Мала деца многих наших по белом свету не могу чудом да се начуде што ми овде све заједно бацамо, мама, мама, тетка баца и коре банане и теглу од ајвара у исту кесу, има ли мама још ајвара. У Барселони – где коре за домаће пите одавно продају Либанци – до те мере је разрађен систем изношења свакојаким историја, да се неки контејнери не празне одозго, него одоздо. Постоје читави одводни канали испод земље. Прави андерграунд испод Саграде

Фамилије. То, међутим, није све у том Гаудијевом граду по мери морских таласа и околних брежуљака. Иако у Барселони још нема бурека, у њој се сада и папир разврстава, већ према томе да ли је мастан или није, још код куће. То су две различите кесе. Главна је ипак она кеса у коју се данима одлаже помињани органски отпад: она ни после тога уопште не испушта непријатне мирисе...

Карлес ми је овога пута у Барселони поклонио књигу Кортасарових постхумних списа коју је он приредио и објавио тачно на двадестпетогодишњицу Хулиовог искакања из текућих плочника.

Биће речи и о том приређивању, односно о шкрињи у којој су се ти списи налазили.

Овога пута – трећа или, пак, девета, срећа? – ја коначно у Паризу пролетос уживо упознам Аурору Бернардес.

Аурора Бернардес рођена је у Буенос Ајресу 1920. године и као преводац на шпански је превела Лоренса Дарела, Гистава Флобера, Итала Калвина, Владимира Набокова, Албера Камија, Жан-Пол Сартра и Вилијема Фокнера, између осталих. Написала је, с ове стране стварности, и сопствену књигу. Наслов јој је *Animalia*, у слободном преводу *Помало од сваког од нас*. Књига је до даљњег заробљена код издавача који је, српски да се изразим, пук'о. Нипошто због те књиге, која се међу сладокусцима грозничаво већ навелико тражи. И од које ћемо сви ми једном добити бар примерак, опет у преводу.

Године 1948. упознала је Хулија Кортасара, за кога се удала 1953. Има очи боје девете кућице, а у дворишној кући која је и даље висока, али која је након продаје стана у којем је Кортасар живео све до смрти своје тадашње супруге – кад је њој било тридесет и шест, број који као да је кључни за сваки битан однос, можда и зато што збир његових чинилаца опет упућује на Небо, три плус шест, девет – сада и широка. Случајно се после тога десило да суседи управо тада продају другу вертикалу над раскошним дрветом у том скривеном дворишту једне од најотменијих четврти Париза. Ако случаја, као што рекосмо, уопште има: ако случаја има, тог деветог дана минулог месеца разбукталог зеленила сред града натовареног културом, на броју девет те париске улице.

Тамо ме је Аурора чекала. Тамо ми је, после једне књижевне вечери на коју ме је повела, још и вечеру спремила, све се пењући и силазећи по намноженим спратовима те надасве прозрочне куће, бело на белом, у својој деветој деценији. Тамо се она и даље већ и очима смешила.

Испричала ми је тамо много тога као да се међу нама двома јуче прекинула телефонска веза. Прва Хулиова икада објављена прича, иако потписана псеудонимом, зове се „Телефон звони, Делија”. Не бих сада да препричавам ту причу, коју сам такође превела, а ни све што ми је Аурора тамо испричала, у том свом кутку који би за тили час постао светилиште ходочасника из целог света, само кад би она пристала на још једну злоупотребу кроз какву је већ прошао Че на мајицама свакојаким шмираната, а заједно са легендарним командантом – заправо лекаром који је на уму имао излечење човека од неправде – још и фотограф који га је сликао у тренутку кад је већ био заглаван у наредно човечанство, док њему, фотографу, нико никад није ни ауторска права платио за ту планетарну фотографију. Само ћу да подсетим: хронопији су мала зелена створења задужена да изазову кијање на свечаним пријемима; шмиранти су они који никуд не путују без хрпе мапа и кредитних картица, данас свакако ни без лаптопа, и који те мапе изучавају у својим хотелским собама пре било какве шетње, пошто су претходно неизоставно проверили да ли су исправне и све сијалице, укључујући ту и оне у плакару.

У том кутку испуњеном књигама, писмима, маскама; у том стану који је живи музеј; у том музеју који дише – који дише и из најновије монографије са изложбе о Кортасару у Астуријасу на северу Шпаније, одакле су пореклом Аурорини преци, иако се над сваком страницом остаје без даха; који дише и из урамљене иако већ помало пожутеле сличице самоубиствене аргентинске песникиње Алехандре Писарник – домаћица ми прича о томе како аутор оне приче о аксолотлу у који се Приповедач претворио још пре него што је прича о човечијој рибици и почела, више никад није отишао у *Jardins des Plantes*, где је у Паризу та риба слична испраном фетусу као и у Постојнској јами: „Знаш, Силвија, Хулио се страшно уплашио језиве сличности између те једне рибе и људи. Уплашио се да нису и људи неми, на сву причу. Или да људи не чују реч из других димензија. Зато се у тој својој причи Хулио одмах претворио у Витгенштајна и више никад није себе обишао”. „И да, страшно се плашио и инсеката. Не, не због тога што они имају пипке, отровне длаке, свакојаке жаоке. Већ зато што их је доживљавао као цин који је према њима смешан, немоћан. Немоћан пред њиховим беспрекорним устројством сред сићушности. Ни са њима није могао да успостави разговор, а фобично их се плашио као да је и он врста паука који је изневерио очекивања свога рода. Јесте. То ти је она па прича о девојци која својим вереницима спрема глазиране колаче пуњене кукцима, а родитељи само вире из прикрајка, хоће ли већ једном неко од њих и да је запроси пошто загризе, мислим, у

колач.” „Ама, смеш да пушиш, и он је пушио; ионако вечерас само си ти ту, шта!”

У тој кући-музеју-слици прозрачности где је некад Кортасар и звук производио свирајући трубу, али где је слушао и Шумана и Била Еванса, домаћица ми још прича како је и део Хулиове дискографске колекције морала да прода како би исплатила адвокате који су на чистац истерали силна нека дуговања иначе веома угледног францског издавача, због чије се уреднице Кортасар и развео од Ауроре, и то 1968, те преломне године, почев управо од Париза. Те године кад се на све стране тражило да будемо немогући, те да тражимо могуће, или обратно. Кортасар је тад од Ауроре затражио да прихвати тројни брак, са све бурном Литванком која је и после свега дуго остала уредница код најугледнијег издавача, иако је Хулију од првог дана загорчала живот својим растућим испадима. Можда више нема лонгплејки Ксенаксиса у том кутку, али у њему је све дошло на своје. „Него, да није за тебе превише љут овај прелив?”

Забринуту пита Аурора, смешећи се као и увек.

И није. Није прелив превише љут за мене, кад сам иначе била гладна. Из Барселоне сам полетела са закашњењем, због кише. Због кише, у Паризу нисам могла ни такси да нађем. Аурора ме је иначе била позвала на ручак у индијски ресторан у крају. Кад сам јој се коначно из своје хотелске собе јавила, она ми је само рекла: Пожури, сада те водим на једно књижевно вече. Укратко, целог тог дана нисам ништа појела, осим вечере коју је Аурора час посла спремила у својој, како већ рекосмо, деведесетој години.

Пре тога ме је одвела на то књижевно вече где је, близу таписерије Једнорога из Клинија надомак Сорбоне, тада представљен француски превод Хулиове књиге песама чији наслов на шпанском гласи *Salvo el crepúsculo*. Тај би се наслов на српски могао понајпре превести као *Изузев заласка*. На француском он ипак гласи онако је на француски преведен Башоов стих који је Хулио преузео за свој наслов: *Јесењи залазак*.

За Кортасара једнорог је иначе био оно што нам се понекад укаже кад кроз врата према дворишту одједном угледамо то што сасвим уснуло чека на заједничко чудо, само да врата не затворимо пребрзо, са или без дворишта.

Кортасарову књигу песама, од којих су неке такође већ преведене на српски, на француски је превела Силвија Барон Сипервијел, а тај је превод тада и представљен, тамо куда ме је Аурора повела хитро се пењући и у аутобус.

После званичног дела вечери прилазим и ја колегиници и кажем јој, па ја Вас повремено читам и у највећим аргентинским новинама. „То је ипак моја стрина”, каже бароница. „Како било”, покушавам ја да се снађем, „на студијама смо посебно уживали у песмама Жила Сипервијела.” „Како да не, то ми је прадеда”, весело рече колегиница израженог аргентинског нагласка.

После ми Аурора објашњава да то нису читаве династије, као што сам јој у поверењу пренела свој утисак, већ је то напросто Силвијиндан. У Италији је тога дана још једна Силвија нешто Хулиово представљала. Онда смо се коначно на миру вратиле у стан на броју девет те неке улице на једном париском тргу.

Ту ми она још исприча како је Катедра „Хулио Кортасар” у Гвадалахари, при другом највећем мексичком универзитету, основана тако што су пре десет и више година Гарсија Маркес и Карлос Фуентес приложили немалу своту новца и још постигли договор са државом, тако да се под окриљем Великог хронопија одонда ту школују и усавршавају студенти разних друштвених смерова. На катедри се изучава књижевност, њено стварање, њено ширење. Изучава се и патафизика.

Патафизика је сам Кортасар.

Оно, кад загребеш свакодневицу, а преко тебе се сручује понор у тишини. Или шпорет са кишобраном у изненадном сусрету на столу за вивисекцију, што рече Лотреамон у вези са уметношћу. Уметност је пре свега игра.

Од када је основана, Аурора је на челу катедре чији се управни одбор редовно састаје сваких неколико година, сваки пут у неком другом граду шпанског говора. Прошли пут састанак је био у Мадриду, непосредно пред мој долазак у Париз, а још у Барселони су ми пријатељи дали на читање интернетски чланак о томе како је Аурора кренула за Мадрид вечерњим возом из Париза. Карлес ми је још казао како су је наредног јутра у Мадриду нашли онесвештећену у једном кафићу.

„Знаш шта, храна у возу није ништа ваљала. Ништа нисам ни појела. Рекох себи, јешћу у хотелу, кад у Мадриду дођу по мене. Али нико није дошао. Онда сам ја са станице пошла пешице, ваљда ћу наћи неки бар. Кад оно око те станице читаво оно шеталиште, Прадо, Ретиро, нигде бара. Кад сам га најзад нашла, мени се мало у глави замантало, шта да ти кажем, напољу претопло, унутра клима на најјаче. Само сам за тренутак остала прилепљена за столицу. У бару се сви узбунили. Одмах су позвали и хитну, шта да ти кажем. После су и ови моји дошли по мене. Карлес још навалио да се прегледам чим се вратим кући. Но добро, прегледала сам се. Ионако знам да ми није ни-

шта. Све је у реду. Само што тог дана нису дошли по мене. Сви су остали каснили. Неки штрајк, ваљда контролора лета.”

Кортасар је неми филм који се гледа изнутра; Аурора је неомеђено пространство, сам лет.

Зна она, међутим, и са приземним стварима да се носи. Да успешно изађе на крај и са њима. И стална да буде зна.

Остала је уз Кортасара и кад је њему отишла трећа супруга, у њеној тридесет шестој години. Ко је рекао бројке? Школице су у нама!

Једна шкриња је ипак била само код ње, код Ауроре. Око те шкриње се већ и један мишић весели. Уочи Нове 2006. године будући опуномоћеник се отворено згрозио: „Какав је то силогизам! Миш је један слог; миш једе хартију! Слог ће да потамани све ове странице које тек треба да извучемо из шкриње!”

Ту се Аурора тргла и дозволила да надаље Карлес буде старатељ свих могућих шкриња. Из те једне је децембра 2006. почело да испада безброј папирића. Од тих папира настала је потом књига дотле необјављених Кортасарових текстова, разврстаних по логичним а и патафизичким целинама. Та књига од петстотинак страница, под очекиваним насловом *Неочекивани папири*, објављена је прошле године, тачно на четврт века те неке Кортасарове неповратне годишњице. Њу је стрпљиво приредио Карлес.

Карлес Алварес Гарига: докторирао је хиспанску филологију; за докторску дисертацију обрадио је Кортасарове предговоре. Пише за разне новине и друге медије и бави се дубинским истраживањима. Рођен је управо 1968. године. До Ауроре је дошао тако што га је разљутила Кортасарова биографија коју је написао неки земљак. Тај Карлесов земљак написао је другу од две биографије које ни спојене нису по Карлесу низашта. Сео је тад Карлес за сто и своју љутњу искалио на седамнаест страница образложених примедби, и словима толико. Онда му је неки пријатељ казао: Па што то не пошаљеш Кортасаровој удовици.

Ништа без пријатеља, без пријатељства, без преданости; школице смо између себе, и кућице узајамне.

Власница коначно сређене шкриње, са чаролијама којих ће тек и на нашем језику бити, још ми је испричала како јој се у једном тренутку десила додатна класика: дугогодишњи Хулиов пријатељ, њена потоња десна рука у пословима око његовог дела, онда када је требало да стане уз њу, једноставно ју је оставио на цедилу. А требало је да стане уз њу онда када је, испред Катедре, надобудно пискарало изјавило да је Кортасар давно превазиђен. Да ово текуће време није више за некакво замајавање кредом. Да је и еротика у међувремену узнапредовала у

књижевности, као што ни праве револуције више нема у стварности глобалног шопинга.

„Све и да је то тачно – а није – тај уважени јапи не може то да каже испред *Школица*. Кад је он то ипак рекао, а ја се са састанка одмах повукла, бајни пријатељ се само закашљао и нестао. После ми је рекао, знаш, прави преврат је сад потребнији него икада; човечанство заиста срља у неповрат; али, знаш како: он је мој колега. Он је на факултету.”

Класика, на све стране, понављам. С тим што под класиком овде немам на уму школску лектуру. Него животну школу...

Већ неко време Карлес срећом ради, на Аурорин предлог, и као уредник код Кармен Балсељс, која и у пензији и даље ведри и облачи у својој агенцији.

Кармен је започела заступање писаца од већ поменутог Маркеса, кад ни он ни она нису такорећи постојали. Одонда ни Кармен ни њена Агенција Балсељс немају милости према падобранцима. Упознала сам је једне зиме на београдској Звездари, кад је из таксија изашла сва бесна због пиратерије коју је у међувремену успела да реши чак и у Турској. Изашла је тад из таксија у бунди беспоговорне ружичасте боје. Упитала ме је да ли увече ипак има неки балет у Народном позоришту.

На Карлесов пак предлог, Аурора се сложила да што пре буде објављена и моја преписка са Кортасаром. Са њиме и са Керол Данлоп, Хулиовом трећом, срећом. Али краткотрајном. Керол је знала од чега је Хулио оболео, и то је могла само мени да каже, не и њему. После је она од тог истог обољења отишла, пре њега. Аурора је на Карлесов предлог одмах одобрила да се објави књига о тим *joш неким* Кортасаровим љубавима, као што су и аутопутеви којима је у време нашег дописивања Кортасар пошао на југ Француске са Керол, не би ли на стази брзине била откривена и могућност уживања у тајни што већег успоравања.

Као засебна јединица, под насловом *Correspondencias*, та моја преписка објављена је управо у оквиру Кортасарових годишњица и отварања укупне заоставштине.

Објављена је у издавачкој кући „Алфа Декај”, коју Кармен Балсељс има мимо агенције. Кармен је такође одмах рекла да хоће за себе тај „прворазредни материјал”. Из неког разлога, међутим, та кућа нема домет своје власнице.

Сад ће се Карлес потрудити како би та преписка била објављена код другог издавача, не би ли барем тако била заиста доступна свима

онима који су се поводом вести о томе једноставно одузели од лепоте са обе стране Баре.

Та књига преписке, међутим, на неки начин заклапа моју изворну књигу на српском. У тој књизи, насловљеној *Последње Кортасарове школице*, осим оног мог првог плодотворног писма – оно, „Хулисимо Хулио”, на које ми је он коначно и одговорио, „Силвисијима Силвија” – мојих писама заправо и нема. Нису она битна; није уопште битно јесам ли ја њему написала да ли сам четкицу за зубе захватила под углом од четрдесет пет степени, или како већ.

Јесам му ја у неком писму помињала и Студеницу, у којој сам се тада налазила. Налазила сам се тамо тада, када сам од Керол сазнала да он више не сме млечне производе да једе. Дакле, ни буђаве француске сиреве. У том писму сам му још написала како Христос на фресци распећа у студеничком манастиру не окривљује ни нас, а ни свога Оца, како основано ту кривицу тумачи невероватни Сарамано у једној од својих књига. Он се једноставно смеши; у православљу се и прашта.

Али та моја првобитна књига, да поновимо и то, уопште није била документарцац о угловима четкице за зубе и осталим непотребним појединостима. Била је то књига којом су се и из писма у писмо исцртавале кућице од бића до бића, пропраћене још и сликама, цртежима, преведеним Кортасаровим причама. Та књига тек треба да се преведе...

Наш, код куће још увек необухваћени, Милорад Павић – пошто је у години изласка те књиге из штампе њу прогласио књижевним догађајем у Србији – за почетак је својим зналачким руским фановима предложио њен превод на језик општепознатих мајстора писања минулих векова, иако је он, уосталом као и Кортасар, заправо зачетник хипертекста, чак и пре компјутера. Од компјутера наовамо, још редовније идем на своју пијацу. У некој од њених или, пак, својих рибарница, опчињено посматрам купце, не само претежно безличног толстолобика са глобализовног мора, него и слатко распрострањеног Толстојевског: то је већ чисти *Google!*

Како било, сутрадан након вечере код Ауроре, до које ми је овога пута у Паризу једино и стало – тако да нисам имала намере да разгледам било какве Мона Лизе, импресионисте и друге пригодне садржаје – ја онако, и ненамерно, кренем из хотела да луњам около. Схватим да нисам тако далеко од чувеног гробља Пер Лашез, у којем сам иначе још раније и Оскара Вајлда и Едит Пјаф пронашла. На капији тог

гробља добијем и мапу парцела. Међу њима је и Марија Калас, коју сам једном код *Rue de la Pompe* уживо срела. Нема сад ни ње, какво је ово па гробље.

Са мобилног зовнем Аурору.
Авион само што ми није полетео назад.

„Та није ти он тамо! Он ти је на Монпарнасу. Поред Керол!”

Биће да сам по обичају нешто величанствено побркала. На Пер Лашезу сахрањен је Морели, лик који је један од двојника аутора романа *Школице*.

Треба иначе да сам већ на аеродрому.

Метроом тркнем тада до гробља Монпарнас; тамо је и Сартр упокојен у егзистенцијалистичком мермеру.

Коначно нађем гробницу која је прекривена жутим ружама, какве је Керол изгледа највише волела. Кортасар је, као што знамо, написао и причу „Један жути цвет”, по свему судећи и пре него што је упознао бостонску списатељицу која се одселила у франкофону Канаду, те тамо решила да више не говори свој матерњи језик, толико су јој се сународници смучили диљем множине народа. Гробница је прекривена и цигаретама и цедуљицама са цитатима из прича које проговарају на свим језицима. Има ту и порука захвалности већ и због времена које нам неке речи или односи према њима осветљавају.

Својим мобилчетом шкљоцнула сам и насмејаног црвуљка над надгробом плочом. Рекла бих да је то 3D дело Хулија Силве, уметника боје и облика с којим је Кортасар направио књигу *Силваленд*; рекла бих да је овај Хулио тим црвићем у ствари дочарао суштину правог хронопија. Шкљоцнула сам јутрос и своју мачку, која док ово пишем на својој београдској Чубури, спава преко гомиле књиге о Кортасару.

Као да нисам већ свима досадила. Или, као да управо стога мачка спава или не спава. Свеједно: и Хулио Кортасар је осетио египатску мудрост у зеницама најобичније мачкетине.

Код Ауроре нисам ипак понела фотопарат.

Нас две је ипак сликао момак који је на енглески превео Хулиову *Прозу ојсервајторије*. Можда је и он будући великан: није се либио да прекрши правила. Понео је он фотопарат; он, Дијего Сесиола, чији је превод те најмање обрађиване Хулиове прозе, са још неким носећим елементима његовог погледа на свет – са све јегуљама на које је и међу звездама наишао док је Кортасар, дакле, са Октавиом Пасом путовао по Индији – Аурора веома похвалила: „Само да ти кажем, сад кад је тај

Дијега одјурio на станицу како би се нашао са својом екипом на југу Француске, а на свом првом путу по Европи: само да ти кажем, превод му је одличан, али не само он, него и пропратни коментар. Опсерваторија оног тамо махараце. Замисли! Боље је то превео од мене, а тај мали тек први пут излази из Аргентине. А тако је висок, тај мали! Боље што си ме послушала кад сам ти рекла да седнеш док нас он буде усликавао, да не будем са или без махараце увек мала.”

Носила је тада Аурора пепито жакетић као да му је крагна задигнута, а напросто је тако већ у старту скројена, при том надмоћно ненападно. И сукњу је носила, сасвим у склопу. Штета што ту фоткицу читаоци не могу да виде, пошто овај часопис не објављује фотографије.

Сходно истинској части, за крај ћу ипак, сасвим ексклузивно, за краљевачку „Повељу” превести једну песму.

Једну Хулиову песму.

Њу је са француског на шпански превела непоправљиво небоносна Аурора:

ОНО ШТО МИ СЕ ДОПАДА НА ТВОМ ТЕЛУ

Оно што ми се допада на њвом телу јесте њол.

Оно што ми се допада код њвог њола јесу усне.

Оно што ми се допада у њвојим усњима јесте језик.

Оно што ми се из њвог језика допада јесте реч.

Још једном: Аурора. Кућица светлости у очима. У смеху; у бивању. У нама, и она.

Она, чије име може да значи и аура. А у ствари звезда даница. Средиште сазвежђа.

*Лети 2010. у Београду, граду мога погледа,
који ме је дочекао мирисом лића*

П.С.

Она, та Мага из планетарног романа интернетски је проваљена – да се тако изразим – не тако давне 2007. године, и овде би се овај додаток могао тек претворити у таблоид. Пошто то нипошто нећемо упркос тзв. духу времена, нека буде још само речено да је она, премда једнако продорних плавих очију – уосталом, као и Кортасар – на њега кивна из мноштва разлога, та Мага. Од којих је најбезазленији тај што је

она, Едит Арон, у његовом роману представљена као полуписмено биће. А она у стварности превођилац...

Кад ту Магу новинари након „провале” питају па јесте ли Ви стварно Мага, она којој Кортасар није дозволио да га преведе на немачки језик (који је иначе матерњи тој Уругвајки) једноставно одговара: „Ласкате ми; ја сам само ја”.

У вези са том Магом, Карлес ми је казао како у животу није срео лепшу жену од њене кћери, ваљда балерине, а у Лондону.

Из Уругваја је била још једна Кортасарова љубав, која је сада у Барселони, и која тамо све време сјајно пише. Иако је по Хулију била прилично убитачна. Но, нећемо тако.

Уосталом, и она је преведена на српски.

А уз то, Аурора је напоследку одобрила објављивање приче коју је Кортасар посветио тој вишеструко обдареној и у неповрат искључивој Кристини Пери Роси из Уругваја, као што се негде сложила и са тиме да можда нешто и о оној јединственој уругвајској Маги напишем, просто зато што она сама носи цео плочник у свом ваздушастом погледу боје свих нас. Она. Аурора. Сазвежђе већ и у осмеху.

Једна даница; једна звезда; један сусрет.

Потпуно средиште.

Водоотпорни, ватростални и неподериви смејуљак.

Аурора.